

Νευρώσεις – Διαταραχές προσωπικότητας – Ψυχώσεις – Σεξουαλικές παρεκκλίσεις

Δρ. Άγης Παπαγεωργίου 29.05.2010

Ελπίζω σ' αυτό το πολύ περιορισμένο πλαίσιο να μπορέσω να σας περιγράψω ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά αυτών των ψυχοσυναισθηματικών διαταραχών. Από την απαίτηση της περιγραφής του ιδεώδους φυσιολογικού θα παραιτηθώ γιατί κάτι τέτοιο είναι μάλλον λογοτεχνικό (συγγραφικό) προϊόν. Ας πούμε ότι βρίσκεται πιο κοντά στην απλή Νεύρωση.

Όταν αναφερόμαστε σε ενδοψυχικές διαταραχές εννοούμε ότι υπάρχει μια κλίμακα σύγκρισης, γιατί αλλιώς αναφερόμαστε απλώς σε συμπεριφορές.

Όχι βέβαια εγώ, αλλά πληθώρα βιβλιογραφίας, στην οποία αναφέρομαι (ή από την οποία πηγάζουν αυτά που γράφω), θεωρεί ότι ουσιαστικά έχουμε να κάνουμε με δομές προσωπικοτήτων οι οποίες είναι, υπό ορισμένες συνθήκες, φυσιολογικές. Όταν όμως συσσωρευτούν πιέσεις ή όταν αναγκαστούν να δείξουν συμπεριφορά κάτω από νέες συνθήκες, τότε **απορρυθμίζονται** με επακόλουθο τη δημιουργία διαφόρων συμπτωμάτων (π.χ. φόβοι, ψυχοσωματικά, διαταραχές συμπεριφοράς και παντός είδους άλλες νευρώσεις). (Αδυναμία να συμπεριφερθούν ή καλύτερα να δείξουν συμπεριφορά σε διαφορετικές καταστάσεις). Σαν τέτοιες θα θεωρηθούν παντός είδους απώλειες, αλλαγές του συνηθισμένου, συσσωρεύσεις συγκινησιακών τραυμάτων, απειλητικές καταστάσεις, παράγοντες στρες κ.α.

Οι αντιδράσεις σύμφωνα με αυτή τη σκοπιά πραγμάτων θα είναι τότε αντίστοιχα ή νευρωτικές ή χαρακτηριστικές ή παίρνουν τη μορφή μιας έξης είτε είναι ψυχωτικές.

Ας δούμε όμως αρχικά πως ορίζεται η απλή νεύρωση:

- Πρόκειται κυρίως για ψυχογενή αντίδραση
- η παρέκκλιση από το φυσιολογικό είναι ποσοτική / υπερβολική
- η κοινωνική ένταση διατηρείται
- η πορεία δεν είναι συνήθως καταστροφική, όπως π.χ. γίνεται σε πολλές ψυχώσεις και σε έξεις.
- η διαταραχή έχει άμεση σχέση με το βιογραφικό παρελθόν (μαθησιακό, ψυχοτραυματισμοί, παιδικές ενδοψυχικές συγκρούσεις).

Η συμπτωματολογία είναι συνήθως η εξής:

- φόβοι, πανικός, ελαφριές ψυχοσωματικές διαταραχές, σχεδόν από όλα τα συστήματα του σώματος,
- ιδεοληψίες, ψυχαναγκασμοί ανυπόφοροι για το Εγώ,
- λειτουργικές σωματικές διαταραχές, χωρίς βλάβη του σωματικού υποστρώματος.

Σε αντίθεση προς τη νεύρωση, έχουμε στις διαταραχές της προσωπικότητας κυρίως υποκειμενικό αίσθημα πάθησης. Συχνά δεν υπάρχουν νευρωτικά συμπτώματα όπως τα προαναφερθέντα.

Το άτομο πάσχει υποκειμενικά, δηλαδή η πάθηση δεν είναι εστιασμένη σε ένα συγκεκριμένο σύμπτωμα.

Συνήθως συνδυάζεται με διαταραχή των διαπροσωπικών σχέσεων γιατί αυτό που περιμένουν είναι είτε υπερβολικό, είτε μονόπλευρο και μονοδιάστατο (δεν διακρίνουν την κατάσταση και τις απαιτήσεις του άλλου).

Σε αυτή την κατηγορία υπάγονται:

- οι διαφόρων μορφών έξεις
- η κοινωνιοπάθεια
- η ακοινωνική συμπεριφορά
- οξείες χαρακτήρες
- σεξουαλικές αποκλίσεις με τη μορφή διαστροφών
- και γενικά κάθε είδους χαρακτηριστικής υπερβολής, είτε είναι κοινωνικά αποδεκτή (ηθικολόγοι, ιδεολόγοι), είτε κοινωνικά απορριπτέα (εγκληματικότητα κ.ά.)

Η υποκειμενική πάθηση είναι δευτερογενής, πάσχουν δηλαδή από τις συνέπειες της συμπεριφοράς τους, είτε γιατί δεν βγαίνει αυτό που θέλουν, είτε γιατί οι άλλοι απομακρύνονται αργά ή γρήγορα από αυτούς, είτε είναι αποτέλεσμα εξαθλίωσης.

Η πρόγνωση τους δεν είναι καλή γιατί εκτός των άλλων αρνούνται ψυχοθεραπευτικές και συναισθηματικές διαδικασίες. Η συμπεριφορά τους είναι σύντονη με το εγώ τους που το θεωρούν πάντα σαν το μόνο φυσιολογικό (δεν καταλαβαίνουν δηλαδή ότι κάτι φταίει και σε αυτούς).

Όσο μπορούν και «αντιρροπούν» καταστάσεις, δεν δέχονται συναισθηματικά προβλήματα (αυτά είναι για τους αδύναμους, όπως λένε). Παρόλο που οι συναισθηματικές εντάσεις τους είναι εμφανέστερες.

Ο νευρωτικός πάσχει ο ίδιος από τα συμπτώματά του. Από τις διαταραχές της προσωπικότητας πάσχει συνήθως το περιβάλλον, ανεξάρτητα από τις καλές προθέσεις του. (Εγώ είμαι έτσι ή αυτό είναι, χωρίς αμφιβολία, έτσι, ακούγονται να λένε).

Μια παραλλαγή αυτών των καταστάσεων αποτελεί η λεγόμενη «ναρκισσιστική» διαταραχή της προσωπικότητας. Στο κέντρο της ψυχοδυναμικής της, βρίσκεται μια έντονη κρίση του αισθήματος της αυτοαξίας. Βέβαια, σε όλες σχεδόν τις νευρώσεις, έχουμε κάτι τέτοιο -τουλάχιστον μέχρι ένα βαθμό. Στην προκειμένη περίπτωση όμως, συνοδεύεται από αισθήματα, απόλυτου κενού, βαθύτατης αβεβαιότητας αυτοαξίας, ιδιαίτερες καταστάσεις πλήρους φόβου, σαν να μην υπάρχει «τίποτα», ιδιαίτερη ευτυχία, ανασφάλεια και καχυποψία. Αυτά τα άτομα βρίσκονται κοντά στην ψύχωση.

Σύμφωνα με νεότερες έρευνες, οι περισσότερες διαταραχές της προσωπικότητας δεν είναι ιδιοσυγκρασιακές αλλά μπορούν να δημιουργηθούν στο έδαφος μιας συναισθηματικά εξαθλιωμένης οικογενειακής κατάστασης.

Με αυτό εννοούν ότι τα παιδιά αυτά είναι είτε παραχαϊδωμένα, είτε αναπτύχθηκαν σε ένα οικογενειακά ωραίο κλίμα. Οι γονείς δεν μπόρεσαν να δουν και να διαβάσουν τη συναισθηματική κατάσταση του παιδιού τους. Έχουμε υπερβολικές φραστικές εκδηλώσεις αγάπης με διαφορετικό βασικό συναίσθημα. Λείπει η αυθεντικότητα του συναισθήματος και η έγκαιρη οριοθέτηση (minimal koncept). Το παιδί γίνεται εξαρτημένο από παροχές, άστοχη οριοθέτηση, μέσα σε έντονες αντιφάσεις των γονέων του. Έστω κι αν αυτό ακούγεται επιβαρυντικό, ας αναρωτηθούν και οι γονείς μήπως έχουν κάνει κι αυτοί κάποιο λάθος. Δεν πρόκειται για καταλογισμούς ευθύνης και ενοχές. Αυτό που συναντάμε συχνά είναι παιδιά εύστοφα αλλά συναισθηματικά χωρίς αντοχές, αναποφάσιστα, με μικρή διεκπεραιωτική ικανότητα.

Στις διαταραχές της προσωπικότητας συναντούμε γενικά συναισθηματική αστάθεια, συναισθηματικό φράγμα ή ακυβέρνητο συναίσθημα, μετατόπιση της επιθετικότητας και ανικανότητα χειρισμού της θλίψης. Το συναίσθημα συσσωρεύεται και δεν κατακερματίζεται σε συγκεκριμένα βιώματα και σκηνικά. Υπάρχει συχνά διάθεση εξουσίωσης του άλλου, σαν αποτέλεσμα προσωπικής ανασφάλειας! Βρίσκονται σε μια κατάσταση ετοιμότητας και επιφυλακής χωρίς λόγο. Έντονη καχυποψία και αδυναμία χαλάρωσης! Αυτό έχει «σωματικό» τίμημα.

Γίνεται ασφαλώς κατανοητό πόσο δύσκολη είναι η ψυχοθεραπευτική αντιμετώπιση την οποία συνήθως δεν θέλουν. Η μετατόπιση γίνεται σε αφηρημένα αντικείμενα, π.χ. φανατισμοί, και συμβολικά αντικείμενα (τα βάζουν με τη γραβάτα του πατέρα τους).

«Στην πραγματικότητα φοβούνται την απώλεια και την απόρριψη αν δείξουν το εγώ τους»,

Η χρήση τοξικών αλλά και μη τοξικών ουσιών (υπερβολικά σπορ, υπερβολικό σεξ κ.λπ.) είναι αναπόφευκτη για τη διατήρηση της «φόρμας». Αλλάζει την κατάσταση δυσφορίας. Το επιθυμητό θα ήταν να κάνουν ανοικτές και φιλικές διαπροσωπικές σχέσεις, να ασχοληθούν με τον εαυτό τους (και όχι με τα λάθη των άλλων), να αντέξουν αντιπαραθέσεις, (ότι οι άλλοι επιτρέπεται να σκέφτονται και να αισθάνονται διαφορετικά). Δεν είναι θέμα εγωισμού.

Σχετικά με την ψύχωση θα αναφέρω τα εξής χαρακτηριστικά:

- πρόκειται για βαριά κατάσταση της αντίληψης και της συνείδησης,
- το άτομο δεν μπορεί να ανταποκριθεί και στις πιο απλές συνηθισμένες λειτουργίες,
- παραληρητικές ιδέες μπαίνουν στη θέση της πραγματικότητας,

- οι παραληρητικές ιδέες του ψυχωτικού είναι συνειδητές, δεν τις κρύβει και δεν επιδέχονται λογική διόρθωση (στην παρανοϊκή σκέψη και μεθοριακές καταστάσεις γίνεται εξέταση της πραγματικότητας με λογικά επιχειρήματα, έστω κι αν παρουσιάζονται ψυχωτικά επεισόδια μικρής διάρκειας)(δέχονται συμβατικές έννοιες).

Τελειώνοντας, λίγα λόγια για τις σεξουαλικές παρεκκλίσεις:

- αποκλειστικό σύμπτωμα είναι μια κατεξοχήν σεξουαλική παρέκκλιση
- το αντικείμενο της σεξουαλικής επιθυμίας παρεκκλίνει έντονα από το φυσιολογικό (σαδισμός, μαζοχισμός, επιδειξιμανία, ηδονοβλεψία, κ.α.)

Χωρίς οποιαδήποτε πρόθεση απόρριψης ή αρνητικής διακριτικής μεταχείρισης (Diskrimination), και μόνο περιγραφής της συναισθηματικής κατάστασης, θέλω να αναφέρω ότι, όσον αφορά την ομοφυλοφιλία, έχει αποδειχτεί ότι στις πιο πολλές περιπτώσεις πρόκειται για αμυντικό μηχανισμό, π.χ. της επιθετικότητας απέναντι στους άντρες είτε σε νευρωτικούς φόβους απέναντι σε γυναίκες. Συνήθως, έχουν υπερβολικές συναισθηματικές εντάσεις και φόβους που λύνονται με ομοφυλόφιλο τρόπο.

Οι εντάσεις είναι αποτέλεσμα ελλιπούς ταύτισης με το φύλο. Είναι ένα πολύ δύσκολο θέμα που μπορεί εύκολα να γίνει αντικείμενο παρεξηγήσεων (αισθάνομαι ένα είδος διολίσθησης επί πάγου όταν γράφω αυτές τις γραμμές). Άλλο είναι η κοινωνική παραδοχή, ισότητα, σύνταγμα, νόμος και άλλο η διαπίστωση μιας συναισθηματικής κατάστασης! Ελπίζω να γίνομαι κατανοητός.

Η κοινωνική αποδοχή είναι θέμα κοινωνικό και καλά έχει λυθεί νομικά με διάφορους τρόπους. Έτσι κι αλλιώς, ζούμε σε μια συμβολαιογραφική κοινωνία.

Έχει υποστηριχθεί ότι οι σεξουαλικές παρεκκλίσεις αποτελούν το αρνητικό της νεύρωσης. (σαν το αρνητικό μιας ασπρόμαυρης παλιάς φωτογραφίας). Σε μας σαν ψυχοθεραπευτές, το δικαίωμα να κρίνουμε μας το δίνει ο πελάτης, ο οποίος έρχεται και μας ζητά βοήθεια, όχι βέβαια για να τον αλλάξουμε αλλά για να ισχυροποιήσουμε το ΕΓΩ του και να μειώσουμε τους φόβους και τις εντάσεις του.

Η παιδικότητα διακρίνεται στα εξής χαρακτηριστικά: Δεν κάνουν μετωπικές ρίξεις, δεν οριοθετούνται, δεν μπορούν να χωρίσουν από πρόσωπο ψυχοσυναισθηματικής ρύθμισης, η παρέκκλιση έχει επιτακτικό χαρακτήρα επειδή είναι έντονα ψυχορυθμιστική και δεν παίρνει εύκολα αναβολή (συναίσθημα πλήρους αρμονίας και εκτόνωσης από κάθε είδους ενδοψυχικές εντάσεις) (έχει απτική, δερματολαγνική, στοματική, με την όραση και επιδεικτική χροιά). Πολύ λιγότερο οργασμική με την αίσθηση της σεξουαλικής ετερόφυλης σχέσης. Απελευθερώνει από έντονους φόβους, γιατί αλλιώς δεν μπορούν να χαλαρώσουν και θα έπρεπε διαρκώς να βρίσκονται σε κίνηση (κιναισθησία).

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι λείπουν αυτά που θεωρούνται Υψηλά Ιδανικά και συναισθήματα. Κάθε άλλο! Μπορεί να έχουν μάλιστα ιδιαίτερα υψηλά ιδανικά, απαιτήσεις δικαίου, ισότητας, ηθικής, αλtruισμού κ.λπ. Αυτό που διαπιστώνουμε είναι μια ιδιαίτερη ευαισθησία και διανοητική οξυδέρκεια, που δεν αντέχει σε αντιφάσεις. Δεν συμβαδίζει με την ικανότητα αντιμετώπισης αμφιθυμικών καταστάσεων και προσωπικής αμφιθυμίας, που είναι αναπόφευκτες.

Ο καθένας μας έχει και άλλο πρόσωπο από αυτό που δείχνει.

Όλα μπορείς να τα θεωρητικοποιήσεις και να τα εκλογικεύσεις. Το να κάνεις διαπιστώσεις και να τις ονομάζεις είναι εύκολο.